Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Сын Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 злотыя
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 33. Вільня, Пятніца, 29-га жніўня 1924 г. Год I.

Барацьба за школу.

Мы ўжо некалі пісалі аб тым, што новыя языковыя законы, запраўды, нічога нам не даюць, толькі *пазваляюць дабівацца* некаторых правоў, даўно і ў шмат шырэйшым абʼёме „забясьпечаных" нам міравымі трактатамі і польскай канстытуцыяй.

Як ні дзікой выдаецца *патрэба мець такое пазваленьне,* усё-ж такі яно—ведама, пры сумленным выпаўненьні новых законаў польскай адміністрацыяй — *можа і павінна быць намі выкарыстана* магчыма шырока і поўна. Мы павінны абвясьціць нашай *баявой нацыянальнай задачай: трэбаваць усюдых на Беларускай Зямлі школы ў нашай роднай беларускай мове.* І няхай ня скажуць нам тыя, хто ў сукромных міністэрскіх габінэтах укладаў гэныя новыя законы, што мы *не хацелі ці ня ўмелі* ўзяць таго, што яны нам давалі: калі і цяпер у Заходняй Беларусі ня будзе адбудавана зьнішчаная Польшчай беларуская школьная сетка, дык адказнасьць за гэта хай падзе не на нас, а *на „гаспадароў палажэньня"*!

Як слушна адзначылі ў сваім пратэсьце проці „языковых" законаў віленскія вызваленцы, у самай аснове гэтых законаў пакладзены *элемэнт барацьбы.* І мо' ні ў чым так ярка ня выявілася патрэба бароцца за свае права, штодзенна здабываць яго сабе і замацовываць, як у правядзеньні ў жыцьцё „языковых" законаў.

Колькі здалеем заваяваць, здабыць сілай нашае сьвядомасьці і арганізаванасьці, столькі мець будзем. Памятайма, што адкрыцьце кожнае беларускае дзяржаўнае школы—гэта наша здабыча, а не „падарунак". Памятайма, што толькі пры найвялікшым напружаньні нашых сіл мы здолеем перамагчы ўсе тыя перашкоды ў выкарыстаньні нашага права на нацыянальную школу, якія напэўна будуць рабіцца школьнай адміністрацыяй, пранікнутай ідэяй нішчэньня ўсяго беларускага.

Нішто так не разьвівае сілаў і салідарнасьці грамадзянства, як ведзеная ўсенародна барацьба. Дагэтуль мы вялі пераважна барацьбу *пасыўную*: стараліся захаваць, зьберагчы сваю нацыянальную душу, сваю родную мову і іншыя нацыянальныя адзнакі. Цяпер мы выходзім ужо з стану пасыўнасьці і ўваходзім на шлях барацьбы актыўнае, барацьбы, якая мае на мэце ня толькі самаабарону, але і *заваяваньне таго, на што дае права закон.*

Беларускі народ Заходняе Беларусі перажыў ужо адзін пэрыяд такое *заваявальнае барацьбы*: гэта—выбары ў Сойм і Сэнат, калі нам прыходзілася здабываць належнае нам і прызнанае законам права на месца ў польскіх законадаўчых установах. Барацьба гэтая была нязвычайна цяжкая, бо ў ёй нам прыходзілася бароцца ня толькі з адміністрацыйнай самаволяй, але і з усемі польскімі паступовымі элемэнтамі, якія мелі важныя атуты ў сваіх руках, ідучы да нашага сялянства з лёзунгамі, аднароднымі з лёзунгамі Беларускага Выбарнага Камітэту. І ўсё-ж такі *мы перамаглі.* Усё-ж такі мы здабылі гэтулькі мандатаў, што лічба беларускіх паслоў і сэнатараў *утрая перавысіла ўсе польскія спадзяваньні.*

Сёньня перад намі ізноў пэрыяд такое-ж барацьбы за родную школу. І калі мы выявім у гэтай барацьбе такую-ж цьвёрдасьць, салідарнасьць і арганізованасьць, як у часе выбарнае працы, дык ёсьць надзея, што нават пры самых благіх адносінах польскае адміністрацыі, прымушаной „адрабляць" сваю колькігадовую нішчучую работу, справу беларускае школы скранем урэшце з мейсца!

Хай-жа ўсе жывыя сілы вёскі, ня глядзячы на пераўжытыя зьдзекі і тэрор з боку „паноў палажэньня", выступяць на барацьбу за родную школу. Няхай памятаюць, што гэта—нашае прызнанае законам права і сьвяты абавязак перад нашым народам, перад нашымі дзяцьмі — нашай будучынай і надзеяй!

Да працы!

Як трэба дамагацца беларускіх школ.

(Інструкцыя на 1924/25 школьны год).

Польская ўлада, змагаючыся з беларускай школай, амаль заўсёды паклікалася на адсутнасьць законаў аб гэтай школе.

9. VII. сел. г. Польскі Сойм прыняў законы, што ў некаторых выпадках беларускую мову дапускаюць як у ўрады, так і ў школу.

Праўда, гэтыя законы ў асноўным сваім сэнсе супярэчны з інтарэсамі і правамі беларускай культуры, аднак ёсьць абавязкам Беларускага Народу ў Польшчы выкарыстаць з іх для сябе патрэбнае і яшчэ раз адносна да сябе спрабаваць добрай волі польскай улады.

Падаем ніжэй інструкцыю, як трэба дамагацца адчыненьня беларускіх школаў у 1924/25 шк. годзе, а таксама й тыя артыкулы гэнага новага закону, на якія трэба апірацца ды паклікацца.

Закон аб арганізацыі школьніцтва.

(Выпіска).

Арт. 3. У пачаткавых урадовых школах, якія знаходзяцца ў гмінах, дзе ёсьць 25% насяленьня беларусаў, на ўрадова сьцьверджанае жаданьне бацькоў 40 дзяцей—беларускай народнасьці, якія належаць да аднаго школьнага вокругу, забясьпечана ім будзе навука ў роднай матчынай мове.

Калі ў дадзеным школьным вокругу няма 40 дзяцей, бацькі якіх зажадалі-б навукі ў роднай мове беларускай, выкладовай мовай у школе ёсьць мова ўрадовая (польская). Калі-ж у дадзеным школьн. вокрузе побач з бацькамі, якія жадаюць для сваіх дзяцей навукі ў мове беларускай, ёсьць ня менш прынамсі як 20 дзяцей, бацькі якіх жадаюць навукі ў мове ўрадовай, выкладаньне тады вядзецца ў дзьвёх мовах з тым, што палавіна лекцыяў вызначаецца на навуку ў мове беларускай; калі-ж у дадзеным вокрузе няма 20 дзяцей, бацькі якіх жадаюць навукі ў мове ўрадовай, — **мовай выкладовай ёсьць мова беларуская.**

Істнуючыя ў адным вокрузе паасобныя школы з мовай выкладовай польскай і з мовай выкладовай беларускай будуць па магчымасьці злучаны ў адну школу супольную—дзьвёх-моўную.

Арт. 4. У школах пачаткавых 1, 2 і 3-клясовых, так прыватных, як і ўрадовых, з моваю выкладоваю няпольскаю, абавязкава ёсьць навучаньне мовы ўрадовае, каб запэўніць веду гэтае мовы у слове й пісьме, патрэбную для мэтаў практычных.

У школах пачаткавых 4, 5, 6 і 7-клясовых, так прыватных, як і ўрадовых, з моваю выкладоваю няпольскаю абавязкава вядзецца папольску навучаньне мовы ўрадовае, польскай гісторыі і навукі аб сучаснай Польшчы так, каб была запэўнена веда іх дзеля пераходу вучняў у школы сярэднія агульна-эдукацыйныя з мовай выкладовай польскай, або дзьвёх-моўныя.

Разьясьненьне закону і практычныя рады.

Згодна з прыведзенымі вышэй артыкуламі закону аб мовах, як бачым, даецца права беларусам жадаць свае роднае беларускае школы, але дзеля гэтага трэба, каб бацькі 40 дзяцей напісалі прыгавор і сьцьвердзілі яго бязумоўна ў гміне (воласьці) і тады ўжо пасылалі заяву з далучаным пасьведчаным прыгаворам школьнаму інспэктару, жадаючы адчыніць школу беларускую.

Аднак, часта бывае, што ўлада, ня маючы быццам нічога прынцыпова супроць адчыненьня жаданае беларускае школы, адмаўляе, тлумачучы гэта адсутнасьцю патрэбных на адчыненьне новых школ грошы. Дык трэба, каб грамадзяне—беларусы, супроць волі і жаданьня якіх далі ўжо ім школу польскую ды штрафавалі яшчэ за тое, што яны не пасылалі туды сваіх дзяцей,—цяпер, калі закон дае ім гэтае права, жадалі ператварэньня істнуючай ужо польскай школы ў беларускую ці ў дзьвёх-моўную, у залежнасьці ад таго, пад які закон падыходзіць.

Так напрыклад: калі ў вёсцы, дзе ў сучасны мамэнт істнуець школа польская, няма зусім бацькоў, якія-бы жадалі польскае школы, або іх ёсьць менш за 20, а дзяцей бацькоў — беларусаў, якія хочуць школы свае беларускае, ёсьць ня менш, як 40,—дык гэтыя бацькі могуць жадаць, каб істнуючая польская школа была ператворана ў школу беларускую, і ўрад **павінен** паводле закону гэта зрабіць. Калі-б, не зважаючы на гэта, школьная ўлада не захацела здаволіць законнае жаданьне гэтых бацькоў, то ўсё-ж тады ўлада ня будзе мець ўжо права штрафаваць бацькоў за непасыланьне дзяцей у школу польскую.

Калі ў дадзенай вёсцы (ці то ў школьным вокрузе), г. зн. ў некалькіх вёсках, істнуець школа польская і знойдзецца 40 дзяцей, бацькі якіх хацелі-б вучыць сваіх дзяцей пабеларуску, а адначасна ёсьць 20 дзяцей, бацькі якіх жадаюць вучыць сваіх дзяцей папольску, дык можна жадаць, каб істнуючая польская школа была ператворана ў школу дзьвёх-моўную, гэта значыць, каб у ёй вучылі і пабеларуску. Такое жаданьне таксама згодна з законам і павінна быць здаволена. У прыпадку-ж нездаваленьня немагчыма ўжо будзе штрафаваць бацькоў за тое, што дзеці іх ня будуць хадзіць у школу польскую.

Дзеля адчыненьня новае беларускае школы (там, дзе ніякае школы няма) трэба, апрача заявы з пасьведчаным у гміне прыгаворам, пераслаць школьнаму інспэктару.

1) Заяву гміны (воласьці), што яна прыймае на сябе абавязак утрымліваць (аплачваць) стаража, даць патрэбны апал і забясьпечыць школу неабходнымі школьнымі прыладамі (лаўкі, сталы, дошкі).

Калі-ж бы гміна гэтага дзеля якое-бы ні было прычыны не зрабіла, дык тады гэтыя кошты павінны ўзяць на сябе бацькі дзяцей, аб чым і сьпісаць прыгавор, пасьведчаны ў гміне.

2) Знайсьці адпаведны будынак на школу і, калі ён ня будзе грамадзкі, заплаціць за яго арэнду.

3) Прадставіць навуковы плян і сьпіс школьных падручнікаў.

увага I. Праграмы беларускай школы павінны адпавядаць праграмам урадовых пачаткавых (powszechnych) польскіх школ з дапаўненьнем іх:

1) Беларускай мовай.

2) Курс гісторыі мусіць быць дапоўнены аддзелам з гісторыі Беларусі і.

3) Курс геаграфіі мусіць быць дапоўнены аддзелам геаграфіі Беларусі.

Увага II. Навуковы плян і сьпіс падручнікаў з беларускіх прадметаў падаем ніжэй. Апрача гэтага можна іх разам з праграмамі беларускіх прадметаў атрымаць у Беларускай Цэнтральнай Школьнай Радзе ў Вільні.

4) Прадставіць сьпіс 40 вучняў (дзяцей тых бацькоў, якія падпішуць прыгавор аб жаданьні беларускае школы) з паказаньнем іх веку.

5) Прадставіць кандыдата на вучыцеля і кіраўніка школы.

Увага: Калі на мейсцы няма вучыцеля, які-б

меў вымаганыя школьнаю ўладаю кваліфікацыі (права, сцьверджанае адпаведнымі дакумэнтамі, быць вучыцелем) і польскае абыватэльства (бязумоўна), то трэба зьвярнуцца ў Беларускую Школьную Раду ў Вільню з просьбай даць вучыцеля.

Усё гэта вышэй пералічанае трэба далучыць да заявы, узор якой падаем ніжэй.

Увага I. Заява пішацца папольску, бо новы закон аб мовах уваходзіць у жыцьцё толькі з 1./X. кастрычніка 1924 г. Па гэтым тэрміне ўжо можна будзе да ўсіх урадаў пісаць толькі пабеларуску.

Увага II. а) Права быць вучыцелем пачаткавай школы паводле польскіх законаў маюць тыя, хто скончыў вучыцельскую сэмінарыю (расейскую) або вучыцельскі інстытут, ці то мае ня менш 6 клясаў сярэдняе школы (гімназіі, рэальнае школы), або наагул мае званьне вучыцеля пачатк. школы, калі пры гэтым ён скончыў яшчэ так званы „końcowy kurs humanistyczny" на польскіх вучыцельскіх курсах. Апрача ўсяго вышэй пералічанага кандыдат на вучыцеля мусіць мець пасьведчаньне з беларускіх курсаў, або адпаведнае пасьведчаньне Беларускай Школьнай Рады ў Вільні.

в) Тыя вучыцялі, што скончылі кракаўскія курсы, зьяўляюцца поўнаправнымі вучыцелямі без ніякіх засьцярогаў, калі маюць адпаведнае пасьведчаньне з беларускіх курсаў, ці ад Беларускай Школьнай Рады.

Узор паданьня да Школьнага Інспэктара.

Do Pana Inspektora Szkolnego

powiatu ....

(тут напісаць павет)

Pełnomocnika obywateli wsi ....

(напісаць вёску)

gminy ....

(назваць воласьць)

....

(тут напісаць імя і прозьвішча таго, каму даручана падаць заяву і рабіць заходы аб адчыненьні школы)

P O D A N I E.

Załączając przy niniejszem: 1. Zobowiązanie o przyjęciu na swój koszt utrzymania stróża, oraz zaopatrzenia szkoły w opał tudzież w niezbędne sprzęty szkolne; 2. Spis dzieci, które chcą uczęszczać do szkoły; 3. Plan naukowy i spis podręczników szkolnych; 4. Dokumenta z odpowiedniem podaniem kandydata na kierownika tej szkoły—p. ....

(напісаць прозьвішча вучыцеля)

5. Urzędowo stwierdzone żądanie szkoły przez rodziców dzieci,—niniejszem, na zasadzie § § 3 i 4 Ustawy o organizacji szkolnictwa, proszę p. Inspektora o uruchomienie w ....

(назваць месца, дзе будзе школа)

w roku szkol. 1924/25 szkoły państwowej powszechnej .... klasowej z wykładowym językiem

(напісаць, колькі клясаў)

białoruskim.

Lokal odpowiedni jest.

W imieniu mocodawców swoich:

....

(подпіс паўнамоцніка)

Тое-ж пабеларуску:

Да Пана Школьнага Інспэктара

.... павету

Паўнамоцніка грамадзян вёскі ....

.............................., гміны ....

(імя і прозьвішча паўнамоцніка)

П А Д А Н Ь Н Е.

Далучаючы да гэтага: 1. Забавязаньне ўзяць на свой кошт утрыманьне стоража, а также здаволіваць школу апалам і неабходнымі школьнымі рэчамі; 2. Сьпіс дзяцей, якія хочуць хадзіць у школу; 3. Навуковы плян і сьпіс школьных падручнікаў; 4. Дакумэнты з адпаведным паданьнем кандыдата на кіраўніка гэтае школы грамадзян.

....

(імя і прозьвішча вучыцеля);

5. Урадова сьцьверджанае дамаганьне школы бацькамі дзяцей,—гэтым, на падставе § § 3 і 4 уставу аб арганізацыі школьніцтва, прашу п. Інспэктара пусьціць у ход у ....

(назоў мяйсцовасьці)

ў школьным годзе 1924/25 дзяржаўную народную .... клясовую школу з беларускай

(сколькі клясаў)

выкладовай мовай.

Адпаведнае памяшчэньне ёсьць.

Ад імя сваіх паўнамоцнікаў:

....

(подпіс паўнамоцніка)

Увага I. Гэтае паданьне, пакуль ня можна выключна пісаць пабеларуску, трэба пісаць у дзьвюх мовах: польскай (наперадзе) і беларускай.

Увага II. Калі ёсьць пажаданьне адчыніць новую сваю беларускую школу і ёсьць адпаведны будынак, то трэба тады знайсьці беларускага вучыцеля, а калі такога пакуль што няма, дык якога іншага бойкага граматнага чалавека і яму даручыць выпаўніць усе фармальнасьці і зрабіць патрэбныя заходы дзеля адчыненьня школы. Дзеля гэтага ў канцы прыгавору трэба адзначыць, каму даручана клапаціца аб школе.

У прыпадку, калі паводле закону можна жадаць ператварэньня ўжо істнуючае польскае школы ў школу з выкладовай мовай беларускай, трэба папярэднюю заяву напісаць так: (з пачатку загаловак той самы): „Załączając przy niniejszem urzędowo stwierdzone żądanie rodziców 40 dzieci przekształcenia obecnie istniejącej polskiej szkoły powszechnej w taką skołę z wykładowym językiem białoruskim, oraz podanie z załączonemi dokumentami kandydata na nauczyciela tej szkoły p. . . . . na mocy §§ 3 i 4 ustawy szkolnej prosimy o wprowadzenie z początkiem r. szk. 1924/25 w powyższej szkole powszechnej języka wykładowego białoruskiego.

Калі-ж згодна з законам ня можна будзе перарабіць гэтую школу на беларускую, то трэба прасіць уладу, каб зрабілі яе дзьвюх-моўнай і тады канец заявы трэба напісаць так:

..............................prosimy o przekształcenie z pocz. r. szk. 1924/25 obecnej szkoły polskiej w szkołę dwujęzyczną.

УВАГА: Да ўсяго гэтага трэба памятаць, што копіі з усіх дакумэнтаў і прыгавораў, а таксама заявы трэба зараз-жа перасылаць заказным пісьмом у Вільню па адрасу: Wilno, ul. Wileńska № 12—6. Bialor. Szkolna Rada. Гэта дзеля таго, што, калі будзе на месцы якая-небудзь памылка, то Школьная Рада зьверне на гэта ўвагу, або нават і прышле свайго інспэктара; калі ж, пры выпаўненьні ўсіх вымогаў, мяйсцовая ўлада адмовіць, або будзе рабіць, як гэта заўсёды бывае, перашкоды, то Школьная Рада перадасьць гэты матар'ял Беларускаму Пасольскаму Клюбу дзеля адпаведных заходаў перад вышэйшаю Уладаю.

Беларускія падручнікі.

I аддзел. **А. Смоліч.** —Зорка. Першая навука чытаньня і пісаньня для беларускіх дзетак.

II „ **А. Смоліч.** — Зорка. Частка другая. Беларуская граматка.

Я. Лёсік. — Нашая Крыніца.

Л. Гарэцкая. — Родны Край. Першая пасьля лемантара кніжка да чытаньня.

III „ **Я. Колас.** — Другое чытаньне для дзяцей беларусаў.

Л. Гарэцкая. — Родны Край, ч. II.

III—IV „ **Я. Станкевіч.** — Беларуская правапіс.

III—V „ **Тарашкевіч.** — Беларуская граматыка.

IV—V „ **Л. Гарэцкая.**—Родны Край III—IV ч.

VI—VII „ **М. Гарэцкі.** — Хрыстаматыя беларускае літэратуры.

Цыгельман — Арытмэтыка.

Юрэвіч — Задачнік для пачаткавае школы ч. ч. I, II, III.

Рак-Міхайлоўскі—Арытмэтычны задачнік ч. II.

Шапачнікаў і Вальцаў — Арытмэтычны задачнік ч. II.

Дапамогі для вучыцеля.

У. Ігнатоўскі—Гісторыя Беларусі.

Пічэта—тое-ж.

Малышэў—Фізіалёгія і анатомія чалавека.

Зеленскі—Батаніка.

Увага. Падручнікі з польскіх прадметаў ужываюцца па загаду школьнага Інспэктара.

Плян лекцыяу

у пачаткавай 7-мі клясовай школе:

ПРАДМЕТЫ НАВУКІ	I	II	III	IV	V	VI	VII
1. Рэлігія	2	2	2	2	2	2	2
2. Беларуская мова	6	6	6	5	4	4	4
3. Польская мова	2	6	6	6	4	4	4
4. Арытмэтыка, пачаткі альгэбры і геамэтрыі	6	5	4	4	4	4	4
5. Гісторыя	—	—	2	2	2	2	2
6. Геаграфія	—	—	2	2	2	2	2
7. Прырода	—	—	2	3	2	3	4
8. Рысункі	2	2	2	2	2	2	2
9. Ручная праца	2	2	2	2	2	2	2
10. Сьпеў	1	2	2	2	2	2	1
11. Гімнастыка	3	2	2	2	2	2	2
12. Чужаземныя новыя мовы	—	—	—	—	4	3	3
Разам	24	27	32	32	32	32	32

Увагі: 1. У пачаткавай школе на аднаго вучыцеля павінна быць ня менш, як 40 вучняў.

2. Калі ў школе 40—60 вучняў, у 3-х аддзелах, то з імі займаецца адзін вучыцель, з усімі аддзеламі разам.

3. Калі ў школе пры 40—60 вучнях больш, як тры аддзелы,—з імі займаецца адзін вучыцель: з малодшымі аддзеламі да палудня, а са старшымі—па палудні.

4. У школе можа быць і некалькі вучыцялёў, на аддзел па вучыцелю, але так, каб на адну вучыцельскую сілу прыходзілася па 40 вучняў.

З газэт.

Польскія пагляды на беларускую нацыю.

Даўным-даўно польская эндэцкая прэса прывучыла нас да няўстанных выкрыкаў яе, быццам „беларуская мова ня істнуе", дый яна—зусім ня мова, а толькі народная гутарка (gwara ludowa), якая ня мае і ня можа мець ніякае будучыны...—Дык шчырае зьдзіўленьне вызвала ў нас стацьця ў № 232 „Gaz. Warsz." пад загалоўкам: „W sprawie białoruskiej mowy".

„Расейскія філялёгі даводзяць (—справядлівей: даводзілі, ды даўно перасталі!—*Рэд.*), што беларуская мова—гэта народная гутарка, пазбаўленая асаблівых адзнак, канечных дзеля вытварэньня самастойнага языка. Падняцьце культурнага роўня насяленьня фатальна цягне за сабой заніканьне гэтай гутаркі і замену яе расейскім языком".

Вось-жа „Gaz. Warsz." на зьдзіў горача *пратэстуе* проці гэтага, ўжо даўно адкінутага паважнейшымі расейскімі вучонымі (напр. праф. Шахматовым і інш.), фальшывага пагляду, якога дагэтуль дзержацца ў Польшчы... польскія сацыялісты (П. П. С. усе свае адозвы да беларусаў друкуе па расейску!) і, як кажа „Gaz. Warsz.", польскія ўрадоўцы:

„Гэтак глядзяць, відаць, і тыя ўрадоўцы Польскае Рэспублікі на беларускіх крэсах, якія ў выпадках, калі польскае мовы не выстарчае, зварачаюцца хутчэй да расейскае мовы, чым да „гутаркі". Гэтым яны робяць у народных масах—ня толькі беларускіх, але і „rdzennie" польскай люднасьці, якая тут жыве ад вякоў,—такое ўражэньне, што польская адміністрацыя мала чым розьніцца ад расейскае адміністрацыі старога рэжыму. Дае гэта бальшавіцкім агітатарам магчымасьць казаць, што палякі знаходзяцца ў змове з расейскай рэакцыяй і, што „Радавая Беларуская Рэспубліка" зьяўляецца тым іменна Эльдорадо, да якога павінны імкнуцца ўсе беларусы, і г. д."

Што польскі саюз з расейскай рэакцыяй істнуе ў Латвіі—іменна з мэтай *вынішчэньня тамака беларускае люднасьці*,—гэта-ж агульна-вядомы факт. Вынікам гэтага саюзу і яго дзейнасьці і зьяўляюцца апошнія перасьледаваньні беларусаў у Латвіі...

Але эндэцкаму органу йдзе зусім не аб тое, каб *прынцыпова* пратэставаць проці сябраваньня з расейскімі рэакцыянерамі там, дзе самі палякі слабыя, а расейцы — дужэйшыя за іх. „Gaz. Warsz." паважна занепакоілася тым, што цэнтр беларускае культурнае працы з Вільні перайшоў у Менск. А сталася гэта ў значнай меры затым, што Польшча зрабіла немагчымым шырокае разьвіцьцё беларускае культурна нацыянальнае творчасьці ў Заходняй Беларусі... Вось, зразумеўшы ўрэшце, што для беларусаў цяпер ужо йдзе „ex Oriente lux" (сьвятло — з Усходу), орган польскае эндэцыі выступае ў абарону беларускае мовы, як самастойнае, з вялікай будучыняй, і даводзе, што сучасны нацыянальны пад'ём беларусаў у Радавым Саюзе—гэта толькі часовае зьявішча, вынік тактыкі бальшавікоў. Пры зьмене агульнага палітычнага курсу ўся беларуская культурная праца ў БСРР разьвеецца, як дым. Наадварот: адзіным месцам, дзе ёсьць усе магчымасьці свабоднага разьвіцьця беларускае культуры, зьяўляецца... Польшча!

Ня сьмейцеся, паважаныя чытачы! Вось, даслоўна, што піша сказаная газэта:

„На шчасьце для беларусаў (—ох, гэткае шчасьце!—*Рэд.*), ня ўсе яны належаць да Совдэпіі, гдзе падтрымліваньне мясцовых нацыяналізмаў—толькі тактыка. Тактыка-ж — рэч зьменная. У краіне Радаў гэта даводзе лёс НЭП-у. На шчасьце для беларусаў, іх будучае культуры і мовы,—яны маюць апору аб Польшчу, край з традыцыйна лібэральнай нацыянальнай палітыкай (—ай-ай-ай!—*Рэд.*), з выключнай у гісторыі сьвету толеранцыяй (—уф, аж папера чырванее ад напісанай на ёй ілжы!—*Рэд.*). Гісторыя пакажа, што, калі запраўды створыцца асобная беларуская культура і асобны язык, дык гэта станецца дзякуючы працы тых беларусаў, якія зразумелі і ацанілі вартасьць апякунскіх скрыдлаў Белага Арла!"

Апошнія словы — на зьдзіў праўдзівыя. Бо-ж іменна ўсе тыя беларускія *культурныя* працаўнікі, якія „зразумелі і ацанілі вартасьць апякунскіх скрыдлаў Белага Арла", былі або выкінуты гвалтам з межаў Польшчы, або прымушаны да гэтага *недапушчэньнем* поль-

скаю ўладаю да культурнае працы, ды ўсе перабраліся на Усход—у Радавую Беларусь, дзе *запраўды твораць беларускую культуру*!

Усё-ж такі з прыемнасьцяй адзначаем зьмену паглядаў польскіх нацыяналістаў на беларусаў, як на нацыю, і на беларускую мову, як на язык, а не „гутарку". І гэта тым балей цікава, што акурат адначасна з прыведзенай стацьцёй „Gaz. Warsz." выступіў у гэтай-жа справе орган польскіх паступоўцаў—„Kurjer Polski". І пагляды апошняга на беларусаў і беларускі рух дастойны... паглядаў расейскае рэакцыі з царскіх часоў!

> „Беларускі язык, называны немцамі ў часох акупацыі „plattpolnisch", прадстаўляе рад дыалектаў, якія становяць паступовы пераход ад польскага языка да расейскага, а ад польскае мовы розьніцца ня больш, чым plattdeutsch ад hochdeutsch. Беларусы не зьяўляюцца сяньня нацыяй, якая абыймала-бы ўсе сацыяльныя клясы, а толькі сялянскай масай, пазбаўленай усялякіх палітычных імкненьняў, а нават імкненьня да культурнае самастойнасьці...."

І гэтак далей.

Чытаеш адну стацьцю, пасьля — другую, і пачынае круціцца галава. Праціраеш вочы, ці не абмыліўся і ня ўзяў „Kur. Pol." за „Gaz. Warsz." і наадварот... Ды не: відаць, запраўды ў Польшчы пачынаюць паважна адносіцца да беларусаў толькі крайнія партыі—камуністы і... эндэкі, пад той час, як увесь польскі „поступ" і „сацыялізм" усё яшчэ глядзіць на нас вачыма расейскіх рэакцыянераў-абрусіцеляў з царскіх часоў!...

Палітычныя падзеі.

Дарагоўля расьце.

Галоўны статыстычны ўрад ізноў сьцьвярджае узрост дарагоўлі ў Варшаве на паўтара процанту (1.54%)—за месяц ад 15 ліпня да 15 жніўня.

Ня лепш, калі ня горш, як у Варшаве, расьце дарагоўля і ў нас.

„Разгром камуністычнай арганізацыі".

Польскія газэты падаюць весткі аб поўным разгроме паліцыяй камуністычнае арганізацыі ў Польшчы.

У апошнія дні арыштавана ў Варшаве сэкратарка Саюзу Камуністычнай Моладзі ў Польшчы, нейкая Рома Фрылінжанка, якая адначасна служыла сувязяй паміж польскай і жыдоўскай сэкцыямі. У знойдзеных у яе дакумэнтах быццам сцьвярджаецца поўны разгром камуністычнай партыі ў Польшчы.

„Дывэрсыйныя курсы" ў Менску.

„Kur. Poran." піша:

„У дапаўненьне вестак аб спэцыяльных дывэрсыйных курсах пры ваеннай школе ў Менску атрыманы інфармацыі, што на гэтых курсах—300 вучняў, якія празначаны на дывэрсыйную працу"—на польска-расейскім пагранічы...

„Пагранічныя манеўры" на польска-расейскай граніцы.

„Kur. Por." падае, быццам „ад нейкага часу ўздоўж усей радавай граніцы з Польшчай пачалося гуртаваньне радавых войск, пераважна—кавалерыі. У Менск прыбыў Будзенны, якога сталая кватэра ў Харкаве. Будзенны зрабіў смотр падуладных яму атрадаў у Менску і ў ваколіцы".

На румынскай граніцы.

З Бэрліну падаюць, што на румынскай граніцы ССРР значна павялічана лічба войска. На Днястры робяцца ўкрапленьні. У Тыраспольскім раёне праводзяцца загарадзі з калючага дроту. У раёне Акерману таксама вядуцца работы ваеннага характару.

Як пішуць румынскія газэты, на румынскую граніцу ідзе шмат цягнікоў з расейскім войскам, плацформаў з кулямётамі і гарматамі. Шмат дзе зусім спынены пасажырскі рух...

Але-ж гэта ўсё пакуль што — манёўры!...

І вось гэтыя вялікія манёўры, якія робіць улада ССРР ля самай граніцы маючай нячыстае сумленьне Румыніі, гэтак настрашылі апошнюю...

Ракоўскі едзе ў Парыж.

Ракоўскі прыехаў у Бэрлін, адкуль мае ехаць у Парыж, дзе мае старшынстваваць у дэлегацыі, якая, падобна, як і ў Лёндане, упаўнаважана падпісаць франка-расейскую умову, — каб атрымаць нарэшце афіцыяльнае прызнаньне ССРР францускім урадам.

Ізноў канфлікт паміж ССРР і Англіяй.

Англійскі ўрад паслаў радаваму ўраду ССРР вельмі энэргічную ноту пратэсту проці таго „нагляду", якому той паддаў англійскага пасла ў Маскве.

Быццам усе, хто ўваходзіць да пасла, арыштоўваюцца і дапрашываюцца, тэлефон яго таксама „пад падслухам" і гэт. далей.

Англійскі ўрад пагражае той самы парадак устанавіць і ў Лёндане адносна да радавага пасла Ракоўскага.

Не баяцца народу...

Выканаўчы Камітэт Украінскай Рэспублікі выдзяліў з Адэскай і Кацярынаслаўскай губ. абшары з пераважаючым нямецкім насяленьнем, якому будзе дадзена поўная адміністрацыйная і культурная аўтаномія. Тое-ж самае будзе зроблена і з польскімі раёнамі на Валыні.

„Дзень песьні" ў Коўні.

У Коўні адбыўся зьезд народных сьпявакаў, на які сабралося 50 хораў і аж 3500 сьпявакаў!... Вось аб чым паміж іншым—варта падумаць і нам.

Паварот у палітыцы Мусоліні.

Галава фашыстаўскага ўраду ў Італіі, Мусоліні, як пішуць, аканчальна запрасіў пардону ў апазіцыі і вядзе перагаворы з лібэраламі аб утварэньні коаліцыйнага міністэрства... Мусоліні вельмі змучаны, як пішуць у яго прэсе, тэй цяжкай барацьбой, якую ён павінен вясьці, адбіваючыся на абодва бакі—як ад ворагаў, таксама і ад „сваіх"... Найярчэйшыя лідэры фашызму пакінулі свайго павадыра, і вось, прыйшлося яму ісьці да ворагаў... У месьце Флёрэнцыі ўжо ўстанавілася паразуменьне паміж фашыстамі і лібэраламі, і Мусоліні пасьпяшыў паслаць туды тэлеграму з павіншаваньнем і падзякай за гэта ад імя ўраду і караля.

Ратыфікаваньне Францыяй Лёзанскага Трактату.

Францускі парлямант і сэнат ратыфікаваў падпісаны прадстаўнікамі ўраду 2 гады назад Лёзанскі Трактат.

„Бандытызм" і ў Сірыі.

Як ведама, „мандат" на Сірыю (падобна як Польшча на Галічыну) атрымала ў Вэрсалю Францыя. А „мандат" на Палестыну мае Англія.

Што яны там вырабляюць, — можна судзіць і з таго, што робіцца ў Галічыне, а можа — і на нашых „крэсах", калі толькі ўвясьці „папраўку на культурнасьць" мандатарыяў тут і там...

І вось, — ня дзіва, што і там, як у нас, разьвіўся „бандытызм", — ды яшчэ і „палітычны..." — І ў Сірыі, таксама, як і ў Палестыне, штодзенна вубухаюць мясцовыя паўстаньні. Францускі і англійскі ўрады далі паўнамоцтвы сваім агентам — вясьці барацьбу з „дывэрсыйнымі бандамі" супольна, — аб'яднаўшыся, каб ня даць магчымасьці на пагранічы сірыйска-палестынскім „бандам" уцякаць з аднага краю да другога...

Пасьля Лёнданскай Канфэрэнцыі.

Заявы прэм. Эрыо ў парлямантце.

У адказ на інтэрпэляцыі прэм'ер Эрыо зрабіў цікавыя заявы аб адносінах да Нямеччыны.

Збліжэньне саюзьнікаў з Нямеччынай неабходна для спыненьня эканамічнага крызісу. Трэба толькі зьніштожыць нямецкі мілітарызм (і ўзмацаваць францускі! — *Рэд.*). Выпаўненьне Лёнданскай умовы пазволіць Нямеччыне заняць дастойнае месца сярод вялікіх дзяржаў сьвету.

Дзеля таго, каб мір быў моцны і трывалы, ён павінен апірацца на эканамічныя і фінансавыя падставы. Англійцы абяцалі не эвакуаваць акупаванага імі Кельнскага раёну, пакуль немцы ня выпаўняць умовы, асабліва адносна да разбраеньня.

Даверые габінэту Эрыо.

Пасьля дыскусіі над радам інтэрпэляцыяў францускі парлямант выразіў ураду Эрыо даверые 336 галасамі проці 204.

Рашучае паседжаньне Рэйхстагу.

На апошнім паседжаньні Рэйхстагу выступіў нарэшце з доўга чаканай дэклярацыяй адказны аратар нацыяналістаў Гэргт, які, ад імя партыі, заявіў, што дзеля капітуляцыі (дабравольнай здачы) нямецкай урадавай дэлегацыі на Лёнданскай Канфэрэнцыі ў найгалаўнейшай справе зьняцьця акупацыі — нацыяналісты адмаўляюць ураду даверыя і будуць галасаваць проці прыняцьця „пляну Доўса..."

Пасьля Гэргта прамаўляў прадстаўнік сац.-дэмакратаў, які, сказаўшы, што нацыяналісты пастанавілі вясьці край да катастрофы, заявіў, што яго партыя ня спыніцца перад ніякімі крокамі, каб правясьці лёнданскія ўмовы, і будзе дамагацца новых выбараў. Манёўр нацыяналістаў — зусім ясны, яны згодзяцца на які-хоч „плян", каб толькі праводзіць яго паклікаты быў права-цэнтравы блёк. — Дык с.-д., бачучы гэтае, ня можа дапусьціць да пасьпеху гэтай ігры.

Прадстаўнікі людоўцаў і каталіцкага цэнтру баранілі „плян Доўса". Галасаваньне адложана ізноў.

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Інтэрпэляцыі Беларускага Пасольскага Клюбу.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да пана Міністра Фінансаў у справе **вялікіх падаткаў**.

Вясковае насяленьне ў надзвычайна вялікай меры абцяжона падаткамі. Аблажэньні на карысьць дзяржаўнага скарбу такія вялікія, што беларускае сялянства ня мае магчымасьці выплаціць вызначаных падаткаў. Апроч падаткаў дзяржаўных, павятовыя соймікі і гмінныя ўрады, якія складаюцца выключна з абшарнікаў і заможнае клясы, увесь самаўрадавы цяжар раскладаюць на шырокія сялянскія масы.

Падаём адзін з прыкладаў:

Антон і Уладыслаў Шалькевічы, жыхары засьценку Адцэдкі, Засульскае гміны, Стаўпецкага павету, маюць зямлі разам з няўжыткамі па 28 дзесяцін. Аб стане іх гаспадаркі сьведчыць жывы інвэнтар, які яны маюць, а паіменна: 3 коні, 2 каровы, 4 цялят ды 6 авечак. У 1924 годзе Шалькевічы былі абложаны такімі падаткамі:

1.	Залічка ад маемасьці . . .	89 зл. 20 гр.
2.	Зямельны падатак — дзяржаўны і камунальны . . .	73 зл. —
3.	Зямельны падатак дадатковы 100%	18 зл. 60 гр.
4.	Падатак гмінны	8 зл. —
5.	Падатак за жывы інвэнтар	10 зл. 50 гр.
6.	Падатак на павятовы соймік	33 зл. —
7.	Проціпажарная складка на „P. D. Ub. Wz."	23 зл. —
		255 зл. 30 гр.

Падаткі у суме 255 зл. 30 гр. у параўнаньні з палажэньнем гаспадаркі і колькасьцяй жывога і мёртвага інвэнтару, залішне вялікія для платніка.

Дзеля вышэйпісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра:

1. Ці ведама яму аб гэтым?

2. Ці маніцца ён, устанаўліваючы велічыню падаткаў, не перавышаць падатковую здольнасьць платнікаў?

3. Ці маніцца паменшыць падаткі, наложаныя на Шалькевічаў, да нормы, якую-б магчыма было выплаціць?

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да пана Міністра Справядлівасьці ў справе **арыштаванага** Юрыя Печкі, жыхара вёскі Кучкуны, Стаўпецкае гміны і павету.

10-га красавіка б. г. Юры Печка, жыхар вёскі Кучкуны, Стаўпецкае гміны і павету, паехаў да лясьнічага ў Акінчыцы, каб атрымаць належаўшыя яму за працу грошы. У дарозе ён быў заарыштаваны паліцыянтам, як падазроная асоба, бо Ю. Печка ня меў пашпарту. Заарыштаваны сядзіць ужо больш як 3 месяцы, а сваякі яго нічога ня ведаюць аб яго праступленьні.

Дзеля вышэйпісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра:

1. Ці маніцца ён прысьпяшыць досьлед у справе заарыштаванага Юрыя Печкі?

Варшава, 15-га ліпня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў з Беларускага Клюбу да п. Міністра чыгунак у справе **аслабаненьня** паштовай установай **будынку** у м. Сьвіслачы, Ваўкавыскага павету.

Вярнуўшыся да краю з бежанства, Гіляры Якуш знайшоў свой дом у м. Сьвіслачы, Ваўкавыскага павету, занятым паштовай установай і яе кіраўніком.

Хочучы атрымаць памешканьне ў сваім уласным будынку, а таксама зьберагчы яго ад разбурэньня, якое пагражала будынку, калі-б ня быў зроблены адпаведны рэмонт, Якуш зьвярнуўся з адпаведнай просьбай да Ваўкавыскага Старасты, Беластоцкага Ваяводы, Віленскай Дырэкцыі пошты і тэлеграфу, але просьба ўласьніка будынку ня была споўнена. Віленская Дырэкцыя паведаміла Якуша, што адпаведны загад аб тым, каб урэгулявалі пытаньне з памешканьнем, пераслааны да паштовай установы ў Сьвіслачы. Але кіраўнік пошты ўхіляецца ад усялякіх перагавораў з уласьнікам будынку.

Дзеля вышэйпісанага ніжэй падпісаныя пытаюцца ў п. Міністра:

1. Ці ведаець ён аб гэтым?

2. Ці маніцца загадаць, каб зьвярнулі будынак уласьніку?

ХРОНІКА.

Віцэ-міністар „для спраў крэсаў“. У найбліжэйшым часе Дэлегат Ураду на Віленшчыну, р. Роман, назначаецца на новае становішча — другога віцэ-міністра ўнутр. спраў — „для крэсавых спраў“.

Новы Дэлегат Ураду ў Віленшчыне. На месца п. Романа Дэлегатам Ураду на Віленшчыну назначаецца наваградзкі ваявода п. Рачкевіч, якога ў Наваградчыне заменіць генарал Жэгота-Янушайтіс.

Новая забарона. На зьезьдзе беларускіх вучыцялёў сярэдніх школ Заходняе Беларусі, які адбыўся ў Вільні ў 1923 годзе, выклікала агульнае абурэньне забарона школьнаю ўладаю ў Наваградчыне выкладаць у беларускіх гімназіях геаграфію Беларусі.

З лёгкае рукі наваградзкіх „культуртрэгераў“ міністэрства асьветы выдала дэкрэт, які забараніў карыстацца ў беларускіх школах адзіным пакуль-што учэбнікам геаграфіі Беларусі А. Смоліча. Цяпер мы даведываемся аб далейшых кроках „асьветнае“ ўлады ў гэтым кірунку.

Вось-жа Віленскі Куратар, п. Гонсёровскі, які ўжо ўславіўся пазбаўленьнем Віленскае Беларускае Гімназіі правоў і этатаў, а такжа разгонам Літоўскае Гімназіі ў Сьвянцянах, *забараніў* у сёлетнім школьным годзе *выкладаць у тэй-жа Віленскай Беларускай Гімназіі гісторыю Беларусі і геаграфію Беларусі, як асобныя прадметы.*

Цікава, што дагэтуль абодва гэтыя прадметы свабодна выкладаліся ў гімназіі, і той-жа п. Гонсёровскі *зацьвярджаў іх* у расkладзе лекцыяў.

Як бачым, *„свабода навучаньня“ для беларусаў пасьля новых законаў аб правох беларускае „меншасьці“ далей абрэзываецца....*

У Віленскай Беларускай Гімназіі. З 25-га жніўня пачаліся экзамены (папраўкі) для вучняў (-цаў) гімназіі, якія атрымалі вясною пры пераходзе ў паступныя вышэйшыя клясы нездавальняючыя ацэны.

Уступныя экзамены для новых вучняў (-цаў) адбудуцца паміж 1 і 4 верасьня.

29-га жніўня аб 11 гадз. р. адбудзецца colloquium для тых вучняў (-цаў), якія пераводзяцца ў Віл. Беларускую Гімназію з іншых (прыватных і урадовых) школ (не беларускіх).

Лекцыі распачнуцца 1-га верасьня а 9 гадзіне зраньня.

Арышт шпіёнскай шайкі ў Вільні. „Kur. Por.“ піша, што ў Вільні 24 жн. арыштаваны паліцыяй 2 сябры шайкі, якая займалася шпіёнствам на карысьць Радавай Расеі. Газэта неяк глуха піша, што „арыштаваньне зроблена ў мамэнт, калі два жыды прабавалі падкупіць урадоўца палітычнай паліцыі, каб той выдаў ім фальшывыя заграничныя пашпарты“...

Фальшывыя 50-грашоўкі. Паявіліся фальшывыя 50-грашоўкі з волава, мяккія і шмат цяжэйшыя за праўдзівыя з ніккелю.

Бронзавыя 2-грашоўкі. У абароце зьявіліся новыя бронзавыя грошы — 2-грашоўкі.

Весткі з вёскі.

Асадніцкі „рамонт“.

Апошняя навіна астатняе хвілі: напад асаднікаў маёнтку Празарокі на дом Сруля Гітальзона.

Моʻ ў начы? Не, хавай Божа: сярод дня, 15-га ліпня 1924 году, а было, як кажуць, гэтак.

Мястэчка Празарокі амаль ня ўсё збудавана на зямлі маёнтку Празарокі. Калі быў распарцаляваны маёнтак, асаднікі хацелі забраць і мястэчка, але ўлада ўсё-ж такі не дала ім гэтага. Толькі дзялянка асадніка Камінскага неяк улезла ў самае мястэчка (гэта ўжо дзела сьвятое памяці каморніка Карбоўскага і мора лікеру, выпітага з ім асаднікамі!), і дом С. Гітальзона ўлада разам з дзялянкай прызнала за асаднікам. Пачалася цяганіна. Гітальзон, пражыўшы ў доме гадоў дваццаць, маючы да тузіна дзяцей, пачаў бароцца з бясправем. Пайшла справа ў суд. Суд выдаў пастанову на карысьць Гітальзона. Тады Камінскі надумаў другое: сабраўшы ў „растаране“ пана Гурнага асаднікаў, зрабіў ім добрую „каляцыю“ і рашылі зрабіць „рамонт“ дому Гітальзона. Які гэта быў „рамонт“—пабачылі Празарачане ў аўторак 15-га ліпня.

Рана ў гадз. 9-й мястэчка Празарокі было спалохана крыкамі: „ратуйце, бандыты напалі“. Калі ўсе жыхары зьбегліся да дому Гітальзона, дык убачылі, што на стрэхах дому і хлеву сядзелі асаднікі: Камінскі, Стапніцкі, Хабасінскі, Травінскі, Мацка-бацька, Валкоўскі-брат, Хведаровіч, Казак і Бэрглоўскі, якія рабілі „рамонт“—дзерлі салому са страх і кідалі на зямлю. Падняўся гвалт, крык. „Miernym krokiem“ прыйшлі са два паліцыянты, яшчэ павальней прыйшоў камандант Мандроўскі і (хаця, ці нехаця) змусілі асаднікаў кінуць самавольства. Паліцыя пайшла да дому. Але праз хвіліну асаднікі ізноў прыняліся за „рамонт“. Зноў узьняўся гвалт, крык. Зноў паліцыя, якой асаднікі і ня думалі слухаць, а натʻ пагражалі даць і паліцыянтам...

Толькі энэргічны пратэст жыхараў і абурэньне іх змусілі паліцыю прымусіць напасьнікаў пакінуць іх агідную працу—тады, калі ўжо была зьнішчана страха на хлеве і палова страхі на доме.

Гэтакі „рамонт“ зрабілі нашыя „культуртрэгеры“ сярод дня, на зьздзіўленьне ўсяму сьвету. Калі-б гэтакую „талаку“ зрабілі „звычайныя“ жыхары, ды яшчэ пагражалі паліцыі, дык у той-жа дзень сядзелі-б у вастрозе і паспрабавалі-б усіх „прыемнасьцяў“. Але гэта зрабілі грамадзяне I гатунку, а гэтакім усё можна.

На жыхараў Празарок напаў такі страх, што прыехаўшыя ў госьці жыхары Глыбокага і Дзісны—ў той-жа дзень уцяклі з Празарок, а жыхары мястэчка цяпер жывуць пад страхам, што—ня сяньня, дык заўтра, кожнаму могуць зрабіць такі „рамонт“ дому, або кватэры, або і жыцьця. Добрая „kolacyjka“ ў пана Гурнага, і справа гатова.

Ці ня было толькі спрабаваньня „рамонту“ са два тыдні назад у засьценку Марусіна ($1^1/_2$ вярсты ад Празарок), гдзе ў начы „зрэмантавалі“ праз страху пуд саланіны і гэтулькі-ж кілбас? „Рэмантоўшчыкаў“, па сьлядох, там было чатырох.

Яська Крапіва.

Прапажа даляраў.

(*З Панкратаў, Вялейск. пав.*).

Ад вядомага Рэдакцыі паважанага і верыгоднага грамадзяніна мы атрымалі гэткае паведамленьне:

„Мне жаляцца з Панкрат, Вялейскага пав., мае родныя Т—ія, што ім перастала чамусьці пісаць і памагаць грашмі іх дачка, мая пляменьніца, якая ў Вінніпэгу, у Канадзе. Незабавам атрымаў я ліст і ад пляменьніцы з Канады, у якім яна мне піша, што, жадаючы памагчы бацькам аплаціць вялікія падаткі, выслала ім ў двох лістах агулам 27 даляраў (а сама атрымоўвае толькі 40!), г. зн. усе свае зьберажэньні за доўгі час, і, як відаць, гэтыя грошы прапалі, бо яна з Панкрат атрымала ліст з жальбой, што ад яе з пачатку Новага году няма ніякіх вестак. Відаць, тая паштовая ўстанова, праз якую праходзяць лісты з Амэрыкі, відаць, „зацікавілася“ гэтымі лістамі з далярамі (заграніцай такімі лістамі так ня „цікавяцца“!) і аставіла іх сабе... „напамяць“.

„Калі Польшча хоча праводзіць як найлепей „санацыю“ сваіх фінансаў,—то на такія факты, калі „на Крэсах“ так матарʻяльна церпяць бедныя плацельшчыкі падаткаў, — яна павінна зьвярнуць на гэта як найбольш увагі і віноўных срога пакараць, бо такія выпадкі, як вышэй апісаны, не адзіны.

„Я помню, ў Літве ў 1923 г. былі такія факты крадзежы з амэрыканскіх лістоў грошы, і там адразу знайшлі спосаб барацьбы з гэтым: ўсе лісты з Амэрыкі начальнік належнага аддзелу прагледзіў сам і парабіў свае адзнакі на тых, дзе былі даляры, тады толькі даў для рэгістрацыі, пасьля якое ўзноў прагледзіў. Такім чынам былі адразу выкрыты зладзеі-ўрадоўцы і адданы пад суд. У Коўне начальнік пэрлюстрацыйнага аддзелу аказаўся на вышыні ўзложаных на яго абавязкаў! А ці знойдуцца „на Крэсах“ такія начальнікі?—Жыцьцё пакажа.

Другія газэты прашу перадрукаваць!“

Даўгінавец.

Збраслаў у Прагі, 13/VIII 24.

Беларусы у Амэрыцы.

У м. ліпню з места Чыкаго выехаў вядомы беларускі дзеяч Антон Змагар да Штату Мішыган дзеля інфармацыі амэрыканскіх беларусаў аб сучасным палажэньні. У м. Грэнд Рапідс ім былі прачытаны 3 лекцыі аб беларускім адраджэньні, а пасьля зноў 2 лекцыі для беларускіх фармэраў (гаспадароў) на фарме каля Бэлдынг, Міш. З гэтуль гр. А. Змагар выехаў да м. Дэтройт, дзе ў суботу, 2 жніўня, прачытае лекцыю на тэму „Сучаснае палажэньне Беларускага Народу“.

Беларускі рух што-раз болей шырыцца ў Амэрыцы, дзякуючы інтэнсыўнай працы беларускай інтэлігенцыі, як мяйсцовай, так і прыехаўшай з Бацькаўшчыны. Мяйсцовая прэса: расейская, польская, украінская, а апошнімі часамі і амэрыканская „Трыбюн“ удзяляюць многа мейсца беларускаму пытаньню. Нядаўна ў расейскай чыкагскай газэце „Русский Вестник“ была поўнасьцю зьмешчана прамова пасла Б. Тарашкевіча, якая на амэрыканскую калёнію зрабіла вялікае ўражэньне. Газэту бралі нарасхват.

Ворагі беларускага народу робяць тут розныя перашкоды, беларускаму руху, а часам даходзяць да прост агідных даносаў на беларускіх дзеячоў аж да Вашынгтону, каб там праз экспортацыю назад у Эўропу гэтым спыніць вялікую справу, над якой працуюць лепшыя сыны нашага народу на вольнай вашынгтонскай зямлі. Аднак-жа вышэйшая ўлада не паслухала іх і, пасьля дэталічнага разгляду справы, дала поўную свабоду дзеля нацыянальнай працы сярод беларусаў у розных штатах.

Адно сумнае зьявішча, што цяпер перад новымі прэзыдэнцкімі выбарамі адчуваецца вялікае безрабоцьце і дзеля гэтага цяжка цяпер матарʻяльна памагаць роднаму краю.

Але, каб помач была больш рэальнай, робяцца стараньні над усьведамленьнем у нацыянальным напрамку шырокіх сялянска-работніцкіх масаў, параскіданых у вялізарным Краю. Людзі, якія ўжо станулі пад сьцяг адраджэньня і вызваленьня Беларусі, — верaць, што, па прыкладу ірляндцаў, палякоў, чэхаў, і нашае грамадзянства споўніць свой грамадзкі абавязак перад многапакутнай Бацькаўшчынай.

Хочацца верыць, што ў нацыянальнай сьвядомасьці, дружнай арганізаванасьці і шырокай ахвярнасьці — здабудзем зямлю, волю і вольную Беларусь!

Янка Навадворскі.

Дэтройт, 31 ліпня 1924 г.

Да усяго беларускага вучыцельства.

Беларуская Школьная Рада ў Вільні, маючы на мэце арганізацыю беларускіх пачатковых школ на аснове новага закону аб ужывальнасьці няпольскіх моваў у школе, прынятага Польскім Соймам 9./VII. сёлетняга году, а які ўвойдзе ў жыцьцё 1./X. 1924 году, а таксама жадаючы наладзіць беларускія вучыцельскія курсы, аб чым робяцца захады перад уладай,—гэтым зварочваецца да ўсіх настаўнікаў—беларусаў, як працуючых у школах, так і безработных, каб далі аб сабе весткі, запоўніўшы ніжэйпаданую анкету:

1. Імя і прозьвішча.
2. Век, або калі радзіўся.
3. Што скончыў.
4. Стаж (колькі гадоў вучыў і ў якой школе).
5. Ці скончыў беларускія курсы.
6. Як прыгатаваны з полёністыкі.
7. Чым цяпер займаецца.
8. Ці мае польскае абыватэльства.
9. Адрас.

Запоўніўшы гэтую анкету паводле вышэйпададзенага ўзору, Белуская Цантральная Школьная Рада ў Вільні просіць безадкладна прыслаць яе па адрасу:

Wilno, ul Wileńska 12—6.
Białoruska Centralna Rada Szkolna.

Беларус. Цантр. Школ. Рада ў Вільні.

Сельска-гаспадарскія парады.

Як квасіць на зіму капусту.

Найлепшы смак маець капуста дробна сечаная, а не шынкаваная. Перад тым, як сеч капусту, дно кадзі, у якую будзець ссыпацца сячоная капуста, высьцілаецца верхнім зялёным лісьцём ад качаноў. На гэтае лісьцё кладуць чорнага добра выпечанага і пры гэтым смашнога хлеба; хлеб кладзецца невялікімі кускамі; усяго хлеба кладзецца фунты два. Гэта закваска з хлеба і ёсьць галоўнай прычынай смаку і трываласьці капусты. Сеч капусту трэба досыць дробна дзеля таго, што дробна сечаная капуста лепей зьбіваецца ды і меней трэба будзе пасуды. Усыпаўшы пасечанай капусты ў кадзь, трэба добра яе ўтаўчы. Утаптываць трэба добра і доўга пасьля кожнай усыпкі ў кадзь 2-3 вёдзер сечанай капусты. Добра ўтаптаная капуста не плясьнеець. Калі капуста будзе ўся ўсыпана ў кадзь (трэба старацца, каб кадзь была поўна), тады паверх капусты ў кадзі накрываецца цэлым шэрым капусным лісьцём, а на лісьцё накладаецца дзераўлянае днішча (зроблены з дасок круг) і з верху гэта днішча прыціскаецца камянём вагой каля пуда.

Для лепшага смаку дабаўляюць у капусту солі і цыбулі.

Асобна накрышанай цыбулі дабаўляюць у капусту па 5-6 невялікіх галовак на кожнае вядро капусты. Цыбуля ў кадзі добра перамешаваецца з капустай.

Ліць ваду на капусту ў кадзь зусім нятрэба. Цераз 3-5 дней капуста сама дасьць столькі соку, што ён будзе выліваецца з кадзі. Гэты першы сок гаркаваты, а дзеля гэтага трэба старацца, каб ён увесь сыйшоў. Як толькі знайдзецца на капусьце сок, трэба ўзяць гладкую палку таўшчынёй з палец ці крыху таўсьцей і ёй прабіць у капусьце дзірку аж да дна; па гэтай дзірцы сок будзе падымацца зьнізу ўверх і тады яго зьліваць.

У кадзь у капусту можна класьці і цэлыя качаны капусты, разрэзаўшы іх папалам. Каб качаны былі смашнейшыя, робяць гэтак. На-нач перад тым, як сеч капусту, выбіраюцца лепшыя тужэйшыя качаны і кладуць іх у печ на разасланую салому, каб не падгарэлі. Назаўтра качаны вынімаюцца з печы, разразаюцца папалам і кладуцца ў кадзь разрэзаным бокам у ніз і засыпаюцца сечанай капустай. Малыя качаны можна класьці цалымі. Зьвягшыя качаны ў печы, як паляжаць у капусьце, робяцца йзноў сочнымі і яшчэ крапчэйшымі.

Зробленая гэткім спосабам капуста можаць стаяць сьмела цэлы год і не папсуецца.

Я. П.